

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 213742/9

בבית הדין הרבני האזורי נתניה

לפני כבוד הדיינים:

הרב יעקב זמיר – ראב"ד, הרב אברהם שינדלר, הרב יהודה יאיר בן מנחם

התובע: פלוני

נגד

הנתבעת: פלונית

הנדון: גירושין

פסק דין

עניין לנו באחד המקרים הקשים והמצערים יותר שבאו לפתחנו.

בני הזוג שבפנינו נישאו זל"ז כדמו"י ביום כ' אייר התש"מ (5.5.80), ולהם בן אחד יליד שנת 1982. שש שנים בלבד לאחר נישואיהם נפרדו דרכיהם של הצדדים, ואולם רק כעשר שנים מאוחר יותר הגישה האשה את תביעתה הראשונה לגירושין, תביעה שהוגשה בפני ביה"ד הרבני בפתח תקווה. בכתב תביעתה ציינה האשה שבפני ביה"ד היא תובעת אך את גיטה וכתובתה, ע"ס 500,000 ל"י ושלדבריה הצמדתה למדד עולה לכדי סך של 83,720 ₪, ואילו את תביעות הרכוש היא הגישה לפתחו של ביהמ"ש.

נסיבות הפירוד שבין הצדדים כמו גם סקירה ממצה של העניינים שבין הצדדים באו בפסק הדין האחרון שניתן בבית דיננו (בהרכבו הקודם) ביום י"ח שבט התשס"ו (16.2.06). ביה"ד ציין שהאשה עזבה את בית בעלה בשנת 1986 עקב אלימות של הבעל כלפיה. הבעל הגיש בביה"ד בפ"ת תביעות לשלום-בית, האשה הגישה מספר תביעות לגירושין ונימקה זאת בטענה שבעלה אינו מעוניין בה, ושברצונה להשתקם ולנסות לבנות את חייה מחדש. ואולם הבעל סרב, ובשנת 96 קשר קשרים עם אשה אחרת, ונולדו ממנה שני ילדים. לטענתו עד שלא יגמרו העניינים הממוניים שבין הצדדים הוא לא יסכים לתת גט, כלשונו "אם היא תגיע איתי להסכם אני אתגרש, אם לא תגיע להסכם – לא יהיה גט". כך גם בתגובה לשאלת ביה"ד מה אתה רוצה ענה הבעל: "אני לא רוצה שום דבר כמו שהיא חיה עשר שנים כך תחיה עוד עשר שנים".

עוד ציין ביה"ד כי כארבע שנים לאחר מכן, כשבע-עשרה שנים לאחר הפירוד בפועל, בשנת תשס"ג הגיש הבעל תביעת גירושין בבית דיננו בנתניה (מקום מגוריהם של הצדדים הועבר לתחום השיפוט של בית דיננו). אולם עתה הייתה זו האשה שסירבה להתגרש, לטענתה "כל הזמן ביקשתי גט, אבל היום אני בת ארבעים ושש שנה ולא יכולה להתגרש..."

בא כוחה אף הוסיף:

"כשהאשה הייתה צעירה והיה לה סיכוי להקים משפחה וללדת עוד ילד רצתה להתגרש והוא לא רצה אבל היום מדבר אחרת וכו'."

לביה"ד התברר שהאשה חלתה כיום במחלה קשה ולפיכך אין היא מעוניינת בשלב זה בגירושין.

לאור כל האמור לעיל קבע ביה"ד כי:

"אין ספק שבמשך השנים בהם תבעה האשה להתגרש, ניצל הבעל את העובדה שהאשה מעוגנת כדי לנסות וללחוץ עליה שתוותר על דרישותיה הכספיות (שלכשעצמן לא ידועות לביה"ד ונידונו בביהמ"ש). אין ספק שהבעל היה מודע לעובדה שהשעון הביולוגי של האשה מתקתק, ועיכוב הגירושין ימנע ממנה לשקם את חייה מחדש... הבעל "הצליח" במעשיו, והיום כשהאשה חולה במחלה קשה וסיכוייה לשקם את חייה אינם גבוהים, ואין היא רדופה עוד לקבל את גיטה ולהתגרש, התעורר סוף סוף הבעל והגיש תביעתו לגירושין... ומשכך אין אנו יכולים למחות באשה על התנהגותה הנקמנית, הנובעת מהפגיעה האנושה שפגע בה הבעל במשך השנים, שלמרות שהמשיך את חייו וקשר קשר עם אשה אחרת והוליד ממנה ילדים, סירב לשחרר את האשה מעגינותה ולתת לה ג"פ. ומשכך קבע ביה"ד שמשורת הדין אין לחייב את האשה להתגרש, ובהחלטתו רמז לבעל שפתרון בעיית הצדדים תהיה במתן פיצוי הולם לאשה.

ד. והנה למרות שהעובדות לא נשתנו חזר הבעל והגיש תביעה נוספת לחייב את האשה להתגרש. בדיון שנערך בפנינו ביום ו' תמוז תשס"ה 13/7/05, חזרו הצדדים על טענותיהם, ביה"ד הבהיר בדיון זה כמו שהבהיר בדיונים קודמים שלבעל אין עילה לחייב את האשה להתגרש, אמנם המצב עצמו זועק שעל הצדדים להתגרש זה מזו. וכפי שנאמר בדיון שזה מצב ללא תכלית שהצדדים ישארו נשואים על הנייר ומצב זה אינו אף לכבודה של האשה להישאר נשואה למי שאינו רוצה בה והיא אינה מעוניינת בו, וכל מטרת החזקת קשר הנישואין הוא לשם נקמה גרידא.

...

ז. ומעתה נהדר לנידון דידן, עזיבת האשה את בית הצדדים הייתה בשל אלימות הבעל, בהמשך גם קשר הבעל קשרים עם אשה אחרת ולמרות זאת סירב לתת לאשה גיטה, הבעל לא היסס לומר לאשה שכמו שהיא חיה עשר שנים כך תחיה עוד עשר שנים. וברור שאין הוא יכול לבא עכשיו ולטעון שהוא מעוגן כבר עשרים שנה, שהוא זה שגרם לעיגונו והמשבך שבין הצדדים אירע בעקבות מעשיו נראה שהיה בהם אף בכדי לחייבו לגרשה. בפועל מכיוון שהבעל עיכב גיטה של האשה הוא מחויב לה בכל חיובי אישות, חיובי אישות אלו כוללים מזונות ומדור, ועתה משחלתה האשה ויש לה הוצאות רבות לרפואתה הבעל מחויב גם ברפואתה, וכדאיתא באה"ע"ז סימן ע"ט ס"א 'רפואתה כיצד, לקתה חייב לרפואתה בין רפואה שיש לה קצבה בין רפואה שאין לה קצבה'.

העולה מכל הנ"ל שכיום הבעל חייב במזונות האשה וברפואתה והוא רוצה לגרשה ולפוטרו מחיובים אלו. אין ספק שאם תתגרש האשה כיום מבלי הבטחת משען ומשענה, לא יהיו לה סיכויים לשרוד ובוודאי שבמצבה הנוכחי אין לה סיכויים להנשא מחדש. במעשיו גרם הבעל לאשה להגיע למצב בו אין לה סיכוי סביר לשקם את חייה, ומשכך ביה"ד אינו יכול להיענות לתביעת הבעל לגרש את האשה ומשכך יפטר מחיוביו, והאשה תושלך ככלי אין חפץ בו. אין ספק שבמצב הנוכחי על הבעל להציע הצעה

שתקבל על דעת ביה"ד לפצות את האשה, אין ספק שהבעל חייב לשלם לאשה כתובתה ומלבד זאת לשלם לה סכום קבוע מדי חודש בחודשו לפיצויי מזונות ורפואה, וזאת בכדי לאפשר לה קיום סביר בשארית חייה. ביה"ד קובע שבאם יציע הבעל הצעה הוגנת לפיצויים לאשה, הצעה שתראה לביה"ד, ייכנס ביה"ד בעובי הקורה כדי להביא לידי פתרון וסיום פרשה כאובה זו.

לאור האמור לעיל ביה"ד קובע כדלהלן:

א. דוחים תביעת הבעל לגירושין.

ב. על הבעל להגיש לצד שכנגד ולביה"ד הצעת פיצויים הוגנת, שתוכל להבטיח קיומה של האשה אחרי הגירושין.

חמש שנים לאחר פסק דין זה, ביום כ"ג באדר ב' תשע"א (29.3.2011), שב הבעל והגיש בביה"ד תביעה נוספת לגירושין, ובדיון הראשון שהתקיים ביום ו' באלול התשע"א (05/09/2011) העלה ב"כ הבעל את עיקרי נימוקי תביעתו כדלקמן:

"נכון שעד מתן פסק דין לפירוק השיתוף הבעל התנה הגירושין בפירוק השיתוף, ברגע שענייני הרכוש הסתיימו הבעל היה נכון להתגרש מהאשה, לעומת זה האשה טוענת שמאחר שעד למתן הפירוק הבעל לא נתן הגט לכן לא מעוניינת להתגרש, ברור לכולם שלא עניין שלום-בית עומד בפני בית הדין, אף אחד מהצדדים אינו חותר לשלום-בית אלא שהאשה מבינה שהנישואין על הנייר הם ביטחון כלכלי לתשלום מזונות בסך 4600 ₪ שמשלם לה במשך שנים, אנו חושבים שזה בלתי סביר להחזיק הנישואין לצורך כלכלי, אילו זה היה הפוך כל שדולת הנשים הייתה מתקוממת, האשה החזיקה הבעל מ־93 וקיבלה מזונות, מזונות אלו ששולמו במשך השנים יכולים להוות פיצוי גם אם היה מגיע לה פיצוי."

בדיון שהתקיים ביום כ"ג באייר התשע"ב (15/05/2012) פירטה ב"כ האשה את תביעתה לפיצוי:

"כשהאשה פנתה לבית הדין לגירושין האדון סירב במשך שנים הוא הלך והקים משפחה חדשה. בא בן אדם שרוצה להשתחרר מעגינותו, שום דבר לא השתנה, מרשתי ביקשה מזונות 4500 ₪ לחודש, שיספיקו לה לעוד חמש-עשרה שנה, לפי החישוב שעשינו מדובר ב־800,000 ₪, לצרכי פשרה אנו מוכנים ל־600,000 ₪. יש לו נכסים. אין לו כסף – שימכור נכס."

בדיון האחרון שהתקיים בפנינו ביום ט' במרחשון התשע"ג (25/10/2012) ניסה ביה"ד לפשר בין הצדדים, אך הניסיונות לא עלו יפה. הבעל מוכן היה לתת לכל היותר 300,000 ₪ והאשה לא הסכימה לרדת מהסכומים שהוזכרו על ידי ב"כ בדיון הקודם (600,000 ₪) ואף הזכירה סכומים גבוהים יותר. לדברי ב"כ האשה הרי שהאשה דורשת את דירת הבעל בכ"ס או המשך תשלום מזונותיה עד אחרית ימיה (כך אמרה ונכתב בפרוטוקול הדיון האחרון שבפנינו). הבעל טען כי דירה זו שווה כ-700,000–800,000 ₪ כי היא כל רכוש, וכי הוא משכיר אותה בסך של 3,000 ₪ ושוכר דירה אחרת בסך של 4,000 ₪.

האשה טענה כי הדירה שווה 800,000–1,000,000 ₪. באין כל דרך אחרת של פשרה הורה ביה"ד לצדדים להגיש את סיכומיהם, לבעל נקצבו 30 יום להגיש את סיכומיו ולאשה ניתנו 30 יום נוספים.

הבעל עמד בזמן שנקצב לו והגיש את סיכומיו ביום כ"ז במרחשון תשע"ג (12.11.2012), אך סיכומיה של האשה התקבלו אך ביום כ"ט בתשרי תשע"ד (3.10.2013).

יצוין כי בסיכומיה עומדת ב"כ האשה על כך שמצבה הרפואי של האשה הידרדר קשות, מחלת הסרטן ממנה היא סובלת החריפה. היא עברה השתלת מח עצם, אושפזה ביום 26.6.13 ומני אז ועד להגשת הסיכומים (3.10.13) היא מאושפזת כאשר על פי מצבה הרפואי היא סיעודית לחלוטין. ב"כ האשה מיקדה את סיכומיה "בנושא זכויות האשה לכתובתה, לפיצוי בגין הרס הנישואין לרבות פיצוי בגין עגינותה של האשה והנזקים שנגרמו לה עקב כך". היא דחתה את הצעת הבעל לפיצוי ע"ס של 300,000 ₪ ותבעה כדלקמן: "האשה הציעה בדיונים כי תינתן לה זכות מגורים בביתו של התובע בכפר סבא, לחלופין עותרת היא לתשלום כתובתה ופיצוי בשווי ערכו של הבית" (כך לפי סעיף 8 לסיכומיה אך לא באחרית הדבר של סיכומיה).

מאידך גיסא טען ב"כ הבעל כי:

28. "אמנם בעבר נדחו תביעות התובע לגירושין, אולם חלפו עוד שנים, ואין כל הצדקה שהצדדים לא יתגרשו אחרי כמעט שלושים שנה של פירוד.

29. כבוד השופט יורם שקד הציע בשעתו לתובע לתת לנתבעת 200,000 ₪ כפיצוי חד-פעמי לנתבעת. התובע הסכים, הנתבעת סירבה.

30. כבוד השופט ארז שני הציע לתובע לתת לנתבעת 280,000 ₪. התובע עיגל את הסכום המוצע ל-300,000 ₪.

פסיקת ההלכה

בפסק הדין שניתן ע"י בית דיננו (בהרכבו הקודם) לפני כשמונה שנים דחה ביה"ד את תביעת הבעל לגירושין וקבע כי על הבעל להעלות "הצעת פיצויים הוגנת, שתוכל להבטיח קיומה של האשה אחרי הגירושין" ורק לאחר מכן "ייכנס ביה"ד בעובי הקורה כדי להביא לידי פתרון וסיום פרשה כאובה זו". ומעתה מוטל עלינו לדון בשתי שאלות עיקריות:

האחת היא האם במשך הזמן שחלף עבר למן מועד מתן פסק הדין הנ"ל יש בכדי לשנות את פסק הדין.

והשנייה נחלקת לשניים והיא אם אין לשנות מפסק הדין הנ"ל – מהו גובה הפיצויים שיש לפסוק, והאם לאחר קביעת גובה הפיצויים יש לחייב את האשה להתגרש בקבלת סך הפיצוי שנקבע.

א. האם בפרק הזמן הנוסף שעבר יש בכדי לחייב את האשה בגירושין

למן מתן פסק הדין דלעיל אשר דחה את תביעת הבעל לגירושין חלפו עברו שמונה שנות פירוד נוספות, שנים שמביאות אותנו אל סיפה של השנה העשרים ושמונה (!!!) לפירוד שבין הצדדים ומחזקות עד מאוד את מה שהיה ברור לביה"ד עוד קודם לכן והוא שבין הצדדים שלפנינו אין עוד כל סיכוי לשלום-בית.

א. 1. צדדים שחיים בפירוד מזה זמן רב

ואולם כפי שכבר הבאנו בכמה פסקי דין (ובעיקר בתיק מס' 292973/1, קחנו משם) הרי שבנימוק זה בלבד של פירוד ממושך עד מאוד ושל חוסר סיכוי לשלום-בית אין בכדי לחייב את האשה לקבל גט. והיות וכבר הרחבתי בליכון הדברים בראשונים ובאחרונים בפסה"ד הנ"ל, ולחיבת הקיצור, אביא שוב בקצור נמרץ רק את עקרי הדברים וכפי שהעלו חברי בית הדין הגדול (חלק ט עמוד 200) הרבנים הגאונים גורן, קאפח ואליהו זכר כולם לברכה על דבריו המפורסמים של רבנו הגר"ח פאלאג'י ("חיים ושלום ח"ב" ס' קיב):

"ברור אפוא שאין להסיק מתשובה זו של הגר"ח פאלאג'י שבסוף ספר חיים ושלום (ח"ב סי קיב) שום מסקנה הלכתית חדשה בדבר כפייה לגט בין כאשר מדובר על כפיית האשה לדין שקבלנו את החדר"ג, ובוודאי שאין לדון על פיו כאשר מדובר על כפיית הבעל לתת גט רק על סמך המחלוקת שיש בין בני הזוג ונראה לבי"ד שלא יש תקווה לשום שלום ביניהם שאז לפי דברי הגר"ח פאלאג'י יפרידו הזוג ולכופן לתת גט. זה תמוה מאוד ואין לפסוק כך אפילו לכוף את האשה לגט, כל שאין נימוקים אחרים מצד ההלכה שכופין אותו לגרש או אותה לצאת, כפי שמבואר בשו"ע ובפוסקים. ואין לדיין אלא מה שענינו רואות. ולכן לא נצרף שיטה זו לנימוקי פסק דיננו אלא א"כ דינה כמורדת, או שאומר מאוסה עלי ויש סיבה מבוררת לכך, וגם רגלים לדבר שטענתו אמת, שאם בנוסף על כך חיים בנפרד זה מזו כמה שנים ואין תקווה לשלום-בית מחמתה שאז כופין אותה לקבל גט, או שמתירין לו לישא אחרת אם היא מסרבת לקבל גט."

והוסיפו שם להוכיח דכן היא שיטתו של הגר"ח עצמו בספרו "חיים ושלום" שם (ח"א סימן א), וכ"כ גם הרבנים הגאונים וולדנברג, קולין ואליעזר שפירא בפד"ר (ח"ג עמ' 362 והובא גם ב"ציץ אליעזר" חלק י"ז סימן נ"ב) שכל עוד שלא נמצאה עילה לג"פ אין לתת חשיבות לעובדה שזה עידן ועידנים שאין השלום שורר ביניהם, דאם לא כן לא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה. וכן כתב גם הרה"ר לישראל הגרי"א הרצוג צ"ל בשו"ת הגרי"א הרצוג (סי' קנד):

"אמת הוא שהנימוק הסתמי של אין סיכויים לשלום דורש זהירות מרובה מצד בית הדין ואם נקבל דבר זה ליסוד מספק, לא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה, שכל בעל שנותן עינו באחרת יפרוש מאשתו וימרר חייה עד שביה"ד אחרי עבור איזה זמן יבואו לידי המסקנה שאין סיכויים לשלום וכו'."

וכן העלו גם הרבנים הגאונים אזולאי, וולדנברג וקאפח זכר כולם לברכה (בפד"ר ח"א עמוד 162) וז"ל:

"ברם אמתלא זו של חוסר תקווה לחיים משותפים אין בה כדי להטיל חובה על האשה לקבל ג"פ, כל זמן שלא הוכח בהוכחות מספיקות שהאשה אשמה בהפרעת שלום-הבית עד כדי כך שיש לה דין מורדת, או בדומה לזה אמתלא ברורה שהאשה נמאסה עליו."

וכפי שהעלו גם חברי ביה"ד הרבני האזורי בחיפה (פד"ר כרך ז' עמ' 108) שלא לחייב את האשה בגט למרות שאין כל סיכוי לשלום-בית, מאחר שמצב זה נגרם בעטיו של הבעל, עקב מעשיו, והאשה אינה אשמה במצב שנוצר.

א.2. מקום בו הסירוב לגירושין נובע רק מרצון לנקום ולצער את הצד השני

ואולם האמת תורה דרכה שאין להכליל את כל המקרים בהם אין סיכוי לשלום-בית בחטיבה אחת, ולקבוע באופן גורף שמצב זה אין בו בכדי לחייב מי מהצדדים להתגרש. לא הרי מקום בו אחד הצדדים נאחז בנישואין מתוך אמונה ותקווה כי השלום ישוב לשרור בינו לבין הצד השני (הגם שלביה"ד ברור שהסיכויים לכך כמעט ולא קיימים) לבין מקום שבו המסרב להתגרש אינו עושה זאת מתוך תקווה לשלום, ואף אין רוממות השלום בגרונו, וכל הסיבה להתנגדותו לגירושין היא אך מפני שהוא מבקש לנקום ולצער את הצד שכנגדו. והגם כי כפי שהבאנו לעיל במקום שהצד המסרב להתגרש עושה זאת מתוך רצון ותקווה כנים לשקם את חורבות ביתו אין אנו יכולים לחייב אותו להתגרש אך מפני שהצד שכנגדו עושה הכול כדי להרוס ולהחריב את יסודות הבית, מ"מ במקום שברור לביה"ד כי המסרב להתגרש ונושא את רוממות השלום בגרונו

אוחז למעשה בחרב פיפיות בידו, וכל רצונו ומבוקשו בהתנגדותו לגירושין אינו נובע מרצונו לחיות בשלום עם הצד שכנגדו אלא אך מרצון להרע לו, הרי שלענ"ד קלה כמות שהיא אין לאפשר לו להמשיך במסע הנקם שלו, ועל ביה"ד לחייבו להתגרש. אבאר את שיחתי.

איש או אשה נשואים אשר מונעים מהצד שכנגדם חיי אישות ועושים זאת אך כדי לצערו ולהינקם ממנו עשויים למעשה להביא על עצמם את דיני המורד והמורדת. דהנה הרמב"ם (הל' אישות יד, טו) כבר כרך לנו את דין המורד עם איסור 'לא יגרע' והעלה דכל אימת שמבקש לעגנה מפני שנאתו עובר על 'לא יגרע' וחשיב מורד שכופים אותו לגרש, וכל"ה:

"המורד על אשתו ואמר הריני זן ומפרנס אותה אבל איני בא עליה מפני שנאתיה מוסיפין לה על כתובתה משקל שש ושלושים שעורות של כסף בכל שבת ושבת. וישב ולא ישמש כל זמן שתראה היא לישוב, ואע"פ שכתובתה הולכת ונוספת הרי הוא עובר בלא תעשה שנאמר 'לא יגרע', שאם שנא ישלח אבל לענות אסור."

ומכך שהזכיר בדין מורד את איסור 'לא יגרע' עולה שהדינים קשורים זה בזה, והכלל הוא שאם שנא ישלח אבל לענות אסור, וכל זמן שעובר על האיסור נקרא מורד.

ועיין גם בנתיבות משפט לגר"ח אלגאזי (דף רלג ע"ב) שקשר בין דין מורד לדין 'לא יגרע' והביא את דברי הרמב"ם (אישות יד, טז) שאם היא טוענת שהוא מורד מתשמיש עושים פשרה כפי כוח הדיין ומדברי הרמב"ם האלו משמע שהיא אינה נאמנת למרות שבדברים שהבעל יודע אמרינן שאין אשה מעזה פניה בפני בעלה ונאמנת. ותי' הנתיבות משפט דאינה נאמנת לומר שהוא מורד מכיוון שבכך אומרת שעובר על 'לא יגרע'. וכן הוא בדברי הרב דינא דחיי (לאוין פא) שלמד מהרמב"ם שבעל שחלה או תשש כוחו ומחמת כן אינו בועל אינו נחשב מורד כיוון שאנוס הוא ואינו עובר על 'לא יגרע'.

ועיין גם ב"בני יעקב" שכתב על הרמ"א (סי' עז סעי' א) שלמד מהרמב"ם שמוסיפים בכתובת המורד רק אם עובר על לאו ד'לא יגרע', משא"כ כשרוצה לגרשה דאז אינו עובר על 'לא יגרע' ולכן אין מוסיפין על כתובתה. וע"ע בהפלאה (קו"א סי' עז סק"ג), בדברי הרב המגיד (שם) שכתב "שאם לא רצתה כופין [אותו] לגרשה כיוון שאינו רוצה להיות עמה", וכן פסקו הטור והשו"ע (סי' עז סעי' א וסי' קנד סעי' ג, וע"ש בנו"כ).

וכבר הגדיר לנו הרמב"ם (שם הל' ז) את שורש האיסור למנוע מאשתו חיי אישות בכך שעושה זאת ע"מ לצערה, וכלשונו הזהב:

"אסור לאדם למנוע מאשתו עונתה ואם מנע כדי לצערה עובר בלא תעשה שנאמר שארה כסותה ועונתה 'לא יגרע', ואם חלה או תשש כחו שאינו יכול לבעול ימתין ששה חדשים עד שיכריא שאין לך עונה גדולה מזו ואח"כ או יטול ממנה רשות או יוציא ויתן כתובה."

וכן פירש גם בספר המצוות (לא תעשה רסב) ששארה כסותה ועונתה 'לא יגרע' איירי במי שעושה כן על דרך העינוי וההכאבה, וכן מבוארים הדברים גם בספר החינוך (מצווה מו) שכתב דאינו עובר ב'עונתה' 'לא יגרע' אלא אם כן עשה זאת 'על צד שיכוין להכאיבה'. וכן כתב גם מר"ן השו"ע (אבה"ע סי' עז סעי' יא) שרק אם עשה כן כדי לצערה עובר בלא תעשה דעונתה 'לא יגרע'. ולדברינו דלעיל עולה שכל אימת שמונע ממנה עונה בכדי לצערה נקרא מורד, וממילא גם במקום שהאשה לא עשתה כהוגן ומבקשת להתגרש והוא מסרב לגרשה אך בכדי לענותה הרי שעובר הוא בלאו ד'לא יגרע' וחשוב מורד.

ואת אותו יסוד של מעשה הנעשה מתוך שנאה הזכיר הרמב"ם גם בבואו לדון ולבאר את דיני המורדת (הל' אישות יד, ט, ובאופן דומה גם בהל' יב) וכתב שאינה חשובה מורדת אלא אם כן:

"מרדה מתחת בעלה כדי לצערו ואמרה הריני מצערת אותו בכך מפני שעשה לי כך וכך או מפני שקללני או מפני שעשה עמי מריבה וכיוצא בדברים אלו."

וכן פסק גם השו"ע (סי' עז סעי' ב). ומשמע שאף אם הבעל היה זה שפגע תחילה באשתו ונהג בה שלא כשורה בכל זאת אם היא מונעת עצמה ממנו רק כדי לצערו (ולא מחמת שמואסת בו) נקראת מורדת. ועיין גם בבית מאיר (ריש סי' עז) שהאומר איני זן ואיני מפרנס והיא אינה רוצה לחיות עמו אינה חשובה מורדת שכן אינה מורדת לצערו כ"א לכופו לזונה וקי"ל עביד איניש דינא לנפשיה, ודייק זאת מלשון הרמב"ם והשו"ע שכתבו אם מרדה כדי לצערו ומשמע שרק אם כיוונה לצערו חשובה מורדת אך אם עשתה זאת בכדי להגן על זכויותיה אינה חשובה מורדת (וע"ש שביאר את דברי השו"ע בסו"ס פ' דתביעת המלווה היא על הבעל ולכן תלין דעילה מצאה לצערו).

ועיין גם ב"מחנה חיים" (ח"ב אבה"ע סי' כח) שכתב שאם מונעת ממנו תשמיש רק כדי לנקום נקם על אשר חטא כנגדה מפני שקלל אותה או שעשה לה דבר ידוע אשר לא ייעשה:

"א"כ אין תכליתו רק כדי לצערו על העבר אז היא מורדת, אבל בוודאי אם האשה מונעת תשמיש ממנו כדי שימנע מלהכות אותה או לקלל אותה ולא יענה עוד על להבא... א"כ אין תכליתה לנקום נקם ממנו ולצערו ולהכאיבו אלא שמבקשת שיסיר ממנה צערה ומכאובה אז אין זה מורדת כלל."

ובאמת דהדברים מבוארים בהגהות אשרי (כתובות ה, כט) שהגדרת מורד נשענת על מעשה שנעשה מתוך שנאה וכפי שפי' מורינו רבינו מאיר ז"ל:

"די"ל לא מיקרי מורד אלא כשעושה מחמת שנאה וכעס, דמורד הוי פושע כמו הפשעים אלו המרדים, אבל הכא דמי קצת למוכה שחין וכו'."

וכן נראה עוד מדברי הח"מ והב"ש (סי' עז סעי' יא) שהביאו את דברי ה"שלטי גיבורים" שכתב שאם חלה הבעל בחולי הראוי לרפואה צריכה להמתין עד שיתרפא, ואין דינו כמורד מתשמיש כיוון שאינו עושה מחמת שנאה. וכן מבואר בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (תשובה כז) שרק מונע ממנה מתוך שנאה נקרא מורד. וכן העלה להלכה הב"ח (סי' עז).

וע"ע בספר "משפטי שאול" (סי' כא) שלדעת הגר"ב זולטי אין מורד אלא בשעושה כן מחמת שנאה, וגם הגר"ש ישראלי הסכים ש'מורד ממש' (כלשונו) הוא רק העושה כן מחמת שנאה אלא דס"ל דגם בחובל בעצמו או עושה כל דבר אחר שמונע ממנו לקיים את חובתו נחשב למורד.

ועיין גם בדברי הב"ח (סו"ס עז) על הריטב"א (כתובות מח, א) שכתב:

"כל האומר אי אפשי אלא הוא בבגדו וכו' יוציא ויתן כתובה. פירוש ואף על פי שעושה כן לצניעות, וה"ה כשהיא אומרת כן מורדת מתשמיש חשיבא, שאין דרך חיבה, וכל שכן בשאינו נזקק לה כלל שיוציא ויתן כתובה, וכו'."

והב"ח הקשה מדוע הבדיל הריטב"א בין האיש לאשה בדין זה, ובאיש שאומר כן אין נותנים לו דין מורד להוסיף על כתובתה ורק יוציא ויתן כתובה ואילו באשה האומרת כן דין מורדת יהיבין לה, ומשמע שגם פוחתים לה מכתובתה. ותירץ:

"שאינ דין מורד ומורדת אלא בעושה כך מחמת שנאה וכעס כדכתב במרדכי וכו' אבל באינו עושה כך אלא לצניעות או מחמת עצלות וכו' אין זה מורד ומורדת."

ועל כן המשיך וכתב שלבו אומר לו שגם הריטב"א סובר שהאומרת אי אפשי וכו' אינה מורדת שפוחתים לה מכתובתה:

"ולעניין קריאת השם בלבד אמר שיש לקרותה מורדת ולא שידונו בה דין התלמוד במורדת כלל ופשוט הוא."

אלא שהח"מ (שם סק"כ) והב"ש (סקי"ט) אזלו לאידך גיסא וכתבו שהאומר אי אפשי הוא מורד ומוסיפים לו על כתובתו, והריטב"א שכתב יוציא ויתן כתובה לישנא דש"ס נקיט. ומדבריהם משמע שהגם שעושה כן לצניעות חשוב מורד, וזה שלא כדבריהם בעניין חולה שאינו חשוב מורד משום שאינו עושה כן מחמת שנאה, וצע"ק.

והאמת תורה דרכה דאמנם יש בנדון זה מחלוקת בין הרמב"ם לריטב"א, דהנה בדין בעל הרוצה לשאת אשה על אשתו כתב הרמב"ם (הלכות אישות יד, ג-ד):

"נושא אדם כמה נשים אפילו מאה בין בבית אחת בין בזו אחר זו ואין אשתו יכולה לעכב וכו' וכמה היא עונתן לפי מנין כיצד פועל שהיו לו שתי נשים יש לזו עונה אחת בשבת ולזו עונה אחת בשבת, היו לו ארבע נשים נמצאת עונת כל אחת מהן פעם אחת בשתי שבתות."

נמצא דלדעתו דע"ל אינו חייב בעונה לכל אחת כדינה אלא אנו הולכים אחריו ואם חייב הוא בשתי עונות בשבוע ויש לו ארבע נשים הרי שעונת כל אחת מהן פעם בשבועיים. וזה שלא כשיטת הריטב"א (יבמות מד, א) שכתב "אבל בנושא נשים דעלמא חייב לעשות עונה עם כל אחת כפי מה שהוא דינו", ולשיטתו ריבוי הנשים אינו גורע מעונתה של כל אשה על פי דינו של הבעל.

ונראה דיסוד הדברים אחד הוא, דלדעת הרמב"ם האיסור לגרוע מעונתה הוא רק כאשר עושה כן בכדי לצערה, ועל כן אינו אסור להוסיף נשים ולגרוע בכך מעונת האשה הראשונה שכן אינו עושה כן כדי לצערה, מה שאין כן לדעת הריטב"א אסור לגרוע מאשה את עונתה גם אם אינו עושה כן בכדי לצערה ולכן הגם שהבעל מרבה לו נשים אכתי חייב הוא בעונתה של כל אשה כאילו הייתה היא אשתו הראשונה, ועל כן לדעת הריטב"א גם באמר אי אפשי אלא אני בבגדי וכו' נחשב מורד הגם שאינו עושה כן מחמת שנאה, משא"כ לדעת הרמב"ם שהיות שאינו עושה כן מחמת שנאה אינו חשוב מורד.

אלא דאם כנים דברינו הרי שלכאורה קיימת סתירה בדברי מר"ן השו"ע, שכן בשו"ע (סי' א סעי' ט וסי' עו סעי' ז) פסק כדעת הרמב"ם שהמרבה נשים רשאי לגרוע בכך מעונת האשה הראשונה וכו"ל ואינו חשוב מורד וככל אשר פסק גם בדיני מורד ומורדת דבעינן שיעשו כן מתוך שנאה וכדי לצער את שכנגדם, ואילו בדין האומר א"א אלא אני בבגדי וכו' העלה להלכה כדעת הריטב"א.

ואולם אחר העיון נראה דלא קשיא כלל דהנה מר"ן השו"ע ורבנו הרמ"א דייקו בלשונם הזהב וכתבו בהלכה זו וז"ל:

"האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה וכ"ש אם אינו נזקק לה כלל"

ועל זה הוסיף רבנו הרמ"א:

”וכן היא אומרת א”א אלא אני בבגדי והוא בבגדו תצא בלא כתובה.”

הא קמן דדייקו בלשונם ולא הזכירו בהלכה זו דין מורדת כלל ועיקר, ונראה דלדעתם אמירת אי אפשי משמעה אינני מסוגל ואינה בגדר מרד שכן אין בה כוונת שנאה ונקמנות וככל אשר הזכרנו לעיל, ועל כן אין לראות בה אלא כטענת מאיס עלי שהאומרה אומר למעשה כי אינו מסוגל לחיות חיי אישות באופן הנדרש, ועל כן כאשר אומר זאת הבעל דינו להוציא וליתן כתובה ואין כאן דין תוספת, וכאשר אומרת זאת האשה דינה לצאת בלא כתובה כדין האומרת מאיס עלי ואין בה דין הפחתת כתובה.

ועיין גם בדברי רבנו החזו”א (סי’ סט אות כ) שכתב דאי אפשי הוא יותר קל ממאיס עלי כיוון שאינו כנגד בעלה בדווקא אלא כנגד כל האנשים. ומר”ן השו”ע ורבנו הרמ”א לא כתבו כדברי הריטב”א שגם האומר כן מחמת עצלות או צניעות יוציא ויתן כתובה ואפשר שלדעתם רק כאשר אומר אי אפשי דהיינו אינני מסוגל אמרינן דין זה וכדין מאיס עלי.

באופן דנראה ברור דלכל הנך רבנותא ומכללם מר”ן השו”ע ורבנו הרמ”א המונע או המונעת עצמה מבעלה מחמת שנאה ומתוך כוונה לצער דין מורד ומורדת יש להם, וכפי שכתב הב”ח (סי’ עו לעיל וסי’ עז) דדווקא כשעושים זאת מתוך כוונה לצער חשוב הדבר מרד. וכפי שהראינו לעיל הרי גם כאשר הבעל לא נהג כשורה באשתו בכל זאת אם מונעת עצמה ממנו רק כנקמה על העבר (וכלשון המחנה חיים דלעיל) חשובה היא כמורדת החייבת להתגרש (ובנד”ד שגם הבעל לא מעוניין בשובה הרי שאין לנו צורך בהכרזה ובהפחתה שנועדו רק להשיבה אליו, וכפי שכבר ביארתי בפס”ד אחר ודינה כעין המבואר ברבנו ירוחם דבמורדים זב”ז מחייבים אותם להתגרש).

וממילא יוצא שגם בנד”ד הגם שהפרוד בין הצדדים הוא באשמת הבעל, והגם שהבעל הוא ססירב להתגרש שנים ארוכות, בכל זאת אם יתברר לנו שהאשה מסרבת להתגרש אך בכדי לנקום נקם מהבעל על מעשיו בעבר מוטל עלינו לעצור את מסע הנקמה הזה ולחייבה להתגרש. ואולם כפי העולה מדברי האשה וב”כ לפנינו ובסיכומים אשר הוגשו לשולחננו אין האשה מסרבת להתגרש אך כדי לקחת נקמה מבעלה, וטענה צודקת ומוצדקת בפיה כי ראויה היא לפיצויים על מעשיו אלה של הבעל עמה, וצריכה היא לדאוג לעתידה הכלכלי פן תיוותר באחרית ימיה ללא משען ומשענה וזאת ללא עוול בידה.

ואכן, כבר בפסק הדין דלעיל נרמז כי לא לנצח תאכל חרב, וכי אם וכאשר יעלה הבעל “הצעת פיצויים הוגנת, שתוכל להבטיח קיומה של האשה אחרי הגירושין ייכנס ביה”ד בעובי הקורה כדי להביא לידי פתרון וסיום פרשה כאובה זו.”

וכעל כל הון ששתי בראותי שכבר ישבו על מדוכה זו רבותינו חברי בית הדין הרבני הגדול הרבנים הגאונים הג”ר יצחק נסים ז”ל, הג”ר בצלאל זולטי ז”ל ועימם הג”ר יוסף שלום אלישיב זצ”ל (פד”ר ח”ז עמ’ 112-113) ודנו באשה החיה בפירוד מבעלה למעלה מעשר שנים כאשר שנאה כבושה ביניהם ועל פי הנראה היא אף אינה חפצה בו כבעל, ואין כל סיכוי לשלום-בית, והציעו לה פיצוי הגון ובכל זאת עומדת היא במריה ומסרבת להתגרש, והעלו:

”ויש לדון אם תקנת רגמ”ה ז”ל, לא לגרש בניגוד לרצון האשה, כוללת גם מקרה כעין זה שאינה רוצה להתגרש לא מתוך כוונה שהיא מצפה לשובו או מטעם שאינה יכולה להיפרד מבעל נעוריה, אלא מפני שרצונה להחזיק בו כבבני ערובה. מסתברא שלא על כגון זה תיקן רגמ”ה ז”ל.

...

ואף אם נאמר דמשום חומר חרם רגמ"ה ז"ל לא לגרש בע"כ יש להחמיר בכל גווני, ולא נרחיק לכת כהגרח"פ ז"ל, מ"מ יש לדון דעל כל פנים יש לאפשר בכה"ג לבעל להשליש גט וכתובה – סכום אשר יקבע ביה"ד – ולהיפטר עי"כ מהחיובים המוטלים על בעל כלפי אשתו.

...

לאור האמור אנו מחליטים: מחזירים את הדין לכב' ביה"ד האזורי ע"מ לדון ולברר אם אין בסירובה של המשיבה להגיע לידי הסדר משום נקמנות גרידא, ולפסוק בהתאם להאמור לעיל."

ומדבריהם למדנו פתח לדברינו דלעיל, ואם אמנם יתברר לביה"ד האזורי כי סירובה של האשה להגיע להסדר נובע מנקמנות גרידא כי אז יש לאפשר לבעל להשליש גט וכתובה ולהיפטר מכל חיוביו הממוניים כלפיה דבר שממילא יגרום לה לקבל את גטה.

וכך אמנם הבין מדבריהם גם הגר"ש דיכובסקי שליט"א (פד"ר ח"א):

"בדרך כלל במקרים שבהם הפירוד נמשך זמן רב, יש מקום לראות את סירובה של האשה לקבל גט כנקמנות גרידא בבחינת גם לי גם לך לא יהיה, ובכגון זה כתבו הפוסקים שזכאי הבעל למנוע ממנה שאר וכסות כדי לאלצה להתגרש, ויש שכתבו שאפשר גם לכופה עד שתאמר רוצה אני, עיין בפסקי דין רבניים כרך ז' עמ' 112–113 בפסק דין של בית הדין הגדול, שאם האשה מעגנת את האיש כדי לנקום בו, אף שטוענת כלפי חוץ שרצונה בשלום בית, זכאי הבעל להשליש גט וכתובה ולהיפטר מן החיובים כלפיה. וכמו שכתב המהרשד"ם אבן העזר ק"ב וה"בני אהובה" בפרק ט"ו הל' אישות, ובהתאם לתקנתו של הגר"ח פלאג' בספר "חיים ושלום" ח"ב סי' קי"ב."

והיות וטעם הדברים הוא שעל כגון דא, מקרים שאין בהם כל תקווה לשלום בית והאשה מסרבת להתגרש רק מפני שהיא מעוניינת להינקם מבעלה, כלל לא החרים רגמ"ה ורק על צד החומרה אנו מאפשרים לו אך למנוע ממנה שכ"ו הרי שמסברה היתר זה למנוע ממנה שכ"ו אינו תלוי בשאלה האם מעשיו של הבעל הם שהביאו לפירוד, שהרי גם אם היו אלה מעשיו סו"ס אחר שברור לנו שגם האשה כבר אינה רוצה בו וכל מטרתה בסירובה להתגרש אינה אלא לצערו ולהינקם ממנו איננו צריכים לאפשר לה להמשיך ולצערו, ואיננו רשאים למנוע מהבעל את זכותו על פי ההלכה לעצור את מסע הנקמה בו. וכך אמנם העלו גם חברי ביה"ד הרבני האזורי בטבריה (תיק מס' 6259–21) בנידון הדומה לנידונו:

"מלבד זאת, גם אילו הייתה מתבררת ומתקבלת טענת האשה שתחילת הסכסוך והפירוד נגרמו בעטיו של הבעל, דבר שלא אירע בתיק זה, על כל פנים גם אליבא דטענת האשה, לאחר שהחל הפירוד עקב מעשיו האשה החליטה שאינה רוצה בו ומבקשת להתגרש ושוללת שלום בית, אך מעכבת את הגירושין עד שתקבל הסכם משופר מבחינתה, וכבר מספר שנים שהיא אינה רוצה בו.

יש לקבוע שבנסיבות אלו אף לפי טענתה, אין מקום שבית הדין יאפשר להמשיך פרק זמן נוסף לפירוד הממושך, ויש לקבוע שאין מקום לחרם דר"ג האוסר על הבעל לגרשה בעל כורחה בנסיבות אלו."

ועיין גם בפסיקתם של חברי ביה"ד הרבני הגדול, הרבנים הגאונים הגר"ח איזירר, הגר"מ חשאי והגר"צ אלגרבלי (תיק מס' 1782–21–1), שדנו בבעל ואשה שחיו למעלה מארבעים שנה בפירוד, ויש מקום לומר שהגורם האחראי לפירוד הוא הבעל שבגד באשת נעוריו, ובכל זאת

העלו בדעת הרוב שיש לחייב את האשה לקבל את גיטה וזאת בכפוף למתן פיצויים הוגנים, וכלשונו של הגר"צ אלגרלי:

"בנידו"ד שהמדובר בבעל שחי למעלה מארבעים שנים בפירוד, למרות שיש מקום לומר שהאשמה תלויה בו בבגידותיו באשת נעוריו, מ"מ כאשר מדובר רק בנישואין על הנייר בלבד, ובצירוף מתן פיצויים הולמים לאשה המתבטאים במתן סכום חדשי כל חודש על סך 1,250 שקל כל חודש לכל ימי חי המערערת, יש מקום לחיוב האשה בגט. ויצוין שבהתאם לחוק גם בהמלצה לגירושין לגט יש מקום להטיל סנקציות על המערערת בכפוף לזכות שימוע אצל הנשיא. וזאת מאחר שהמדובר בזוג שלא חל עליו חרגמ"ה ויש איסור לגרש בע"כ רק מצד המנהג גם בהיעדר חוק, ושנית מצד המנהג שיסודו בחוק.

...

והנה כל מה שנכתב המדובר בארצות הגולה אולם בא"י החוק והמנהג מכוח החוק הוא שלא לגרש בע"כ לכל העדות בלי יוצא מן הכלל. אולם בנסיבות מיוחדות שנראה לביה"ד שיש להביא הצדדים לגירושין, כלומר כשהמדובר כמו בנידו"ד במצב של פירוד ממושך, ויש פיצוי הולם מצד הבעל, יש לחייב האשה בגירושין וק"ו לגרום שתסכים לכך באופן עקיף, בהפחתת מזונות, או בביטולן כאשר ההפחתה לא עוזרת, ובמקרה של סירוב, ותוחלת הגירושין נכזבת, יש לדון במתן סנקציות, בכפוף לאשור הנשיא, כדי שלא להשאיר מצב תלוי עגום, וביה"ד האזורי יבחר הדרך כיצד להניע את האשה לגירושין בנוסף לאמור בפס"ד, באם הפחתת המזונות לא תועיל."

וכתב על דבריו הגר"ח איזירר:

"במקרה דנן כשהפרוד בין הצדדים נמשך עשרות שנים והגענו לכך שהבעל מציע לאשה מזונות של 1,250 ש"ח לחודש לכל ימי חייה יש מקום לבחינה מעמיקה של גישת האשה. פעמים שהיא פגועה מהנטישה עד עומק נפשה והבגידה היא טראומטית לגביה ואינה מסוגלת לחשוב כלל על פיצויים כי אם על שלום-בית לבד (גם אחרי עשרות שנים) אבל זו תופעה לא מצויה.

בדרך כלל אחרי פירוד כה ממושך הנבגד מפעיל כבר שקולים רציונליים והוא אינו מצפה לשלום-בית וגם אינו שואף לכך. ברוב המקרים ברגע שהנבגד שוקל שקולים רציונליים מתעורר כעס על הנטישה ואפי' שנאה ורצון לנקום.

לכן ביה"ד צריך לעיין ולבחון מה התהליך שעבר בנדון דידן על האשה הנבגדת. אם יגיעו למסקנה שהשקול הרציונלי מנחה אותה והיא כועסת ורוצה להינקם, הרי שגם היא אינה רוצה שלום-בית והיא מחויבת בגט משום ששניהם מורדים.

זהו מה שכתב ב"ד הגדול (בראשות הרה"ג י. נסים, י. ש. אלישיב ב. ז'ולטי) פד"ר ז' ע' 112-113 שכתבו בכגון זה כפס"ד הנ"ל, כך גם דעתי להתזיר התיק לביה"ד האזורי שיקבע אם האשה עדין ממתינה מכוח הפגיעה בה וממתינה להסדר שלום או שהיא משוכנעת שהמשפחה נהרסה והיא אינה מעוניינת יותר בשלום-בית ולא חפצה בו ואולי אפילו כועסת ורוצה להינקם או שרוצה לשפר מעמדה ולקבל זכויות שאינן מגיעות לה. הברור הזה מסור לביה"ד והם מוסמכים להחליט ולקבוע בזה."

ודבריו ברורים ככל אשר העלינו לעיל, ולדעתו גם כאשר הבעל הוא האשם בפירוד אם מתברר לביה"ד שהאשה כבר אינה רוצה בשלום-בית, והבעל מציע לה פיצויים הוגנים, ובכל

זאת היא מתמידה בסירובה להתגרש הרי שיש לראות בהתנהגותה נקמנות גרידא, לדונה כמורדת בבעלה, ולחייבה בגט. והנה הגם שחברי ביה"ד הגדול שהובאו דבריהם בפד"ר ח"ז לא כתבו אלא שבמקום שהאשה פועלת מתוך נקמנות יש לומר שהבעל רשאי למנוע ממנה שכ"ו ובכך להביאה לקבל את גיטה ראינו בדבריו של הגר"ח איזירר דסבירא ליה שביה"ד מחייבים אותה להתגרש ודנים אותה כמורדת והן הן הדברים שכתבנו והוכחנו לעיל.

ועיין גם בדברי חבה"ד בתל אביב הרבנים הגאונים א' הורביץ, הרב נ' בן-שמעון והרב א' צ' שיינפלד (פד"ר ח"ג עמ' 274) שכתבו גם הם שבמקום שהבעל מציע לאשה פיצוי הגון שיבטיח את עתידה והאשה בכל זאת תעמוד בסירובה יש לראות בסירובה נקמנות גרידא:

"כל זה אמור כשהאשה מעגנת אותו מרצונה. אבל כשהבעל גרם לכך, כעובדא דידן שכל השנים הוא סירב לחיות עמה וחי עם נשים אחרות, ולמרות התנהגותו רצתה האשה בכנות בשלום, ולא יכול היה לבוא בטענת עיגון מכיוון שהאשה רצתה ודרשה לחיות עמו בשלום, עד שלבסוף התנהגותו הנלוזה גרמה לכך שמבחינה נפשית אינה יכולה יותר להשלים עמו, ומה גם שהוא אינו מעוניין בכך, ודאי שלא יכול לבוא עכשיו ולדרוש גט מחמת עיגון שהוא גרם כפי המבואר ואינה חייבת לקבל גט מדינא דגמרא, ובוודאי שלאחר החדר"ג שהשווה כוח האשה לכח האיש אין לחייבה בגט, בניגוד לרצונה. ואין אנו רואים את סירובה של האשה לקבל גט, על אף שאפסו הסיכויים לשלום-בית, כנקמנות מצדה כפי שטען ב"כ הבעל (ראה בפסק דין כרך ז' עמוד 112) הואיל והאשה הצהירה שתסכים לקבל גט, אם הבעל ייתן לה סכום כסף שיבטיח את עתידה כפיצוי על כל מה שגמל לה במשך השנים, ובוודאי שבמצב זה ישנו החדר"ג שאין לגרשה בניגוד לרצונה, ואין בידו האפשרות להיפטר מהחייבים המוטלים על בעל כלפי אשתו."

ואם כנים דברינו דלעיל הרי שברור הוא שכאשר האשה אינה חפצה בשלום-בית, והיא מונעת את סידור הגט רק בכדי לנקום בבעלה יש לראות בה מורדת ולחייבה בגט כדברי הגר"צ אלגרבלי והגר"ח איזירר דלעיל וככל אשר הראינו בפתח דברינו בנושא זה, או לכל הפחות לנהוג לחומרה כפי מה שהבאנו משם הרבנים הגאונים נסים, זולטי ואלישיב שאין לנו אלא להתיר לבעלה להשליש את גיטה וכתובתה סכום אשר ביה"ד יקבע ולפוטרו מחיוביו כלפיה.

ב) גובה הפיצוי המגיע לאשה בנדון שבפנינו

כאמור לעיל בנדון דידן בו הבעל אשם בפירוד זכאית האשה לפיצוי הולם אשר יבטיח את עתידה, וכל זמן שהבעל לא יסכים לתת לה פיצוי שכזה הרי שסירובה להתגרש הוא מוצדק ואין לראות בו נקמנות אלא שמירה על הזכויות המגיעות לה (וראה גם מה שכתבתי בעניין זה בתיק מספר 289160/5).

והנה דומה שהבעל אמנם לקח את הדברים שנאמרו בפסה"ד הקודם שניתן ע"י בית דינו לתשומת לבו והוא מוכן להציע לאשתו פיצויי בסך 300,000 ש"ח מעבר לסך בו זכתה היא בתביעותיה הרכושיות בביהמ"ש, אולם האשה אינה רואה בסך זה פיצוי הגון ותובעת פי שניים ופי שלוש ממנו. ומעתה מוטל על ביה"ד להיכנס בעובי הקורה ולקבוע את סכום הפיצויים הראוי במסיבות מקרה זה.

לטענת האשה הגם כי בבית המשפט זכתה היא בסך של \$ 45,000 אין בסכום זה בכדי להבטיח את עתידה, ועל כן עומדת היא על זכותה לפיצוי נוסף. כאמור לעיל הרי שבנסיבות מקרה זה אמנם זכאית האשה לעמוד על זכותה לקבל פיצוי הגון מבעלה, פיצוי אשר מטרתו

האחת והיחידה היא להבטיח את עתידה ולספק לה בטחון כלכלי סביר לשנים הבאות. רבות כבר נכתב על כך שהסך אשר נקבע כעיקר כתובה יש בו גם בכדי לדאוג לעתידה הכלכלי של האשה לעת תמצא היא את עצמה נאלצת להתמודד לבדה עם סיפוק צרכיה מזונוותיה ומדורה.

הכתובה שצוותה לנו תורה ותיקנו חכמים (לפי כל אחת מהשיטות בסוגיא זו) ובה הבעל כותב לכלתו סכום בכתובתה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה (לשיטה שכתובה היא מדרבנן), ותוספת הכתובה בה מוסיף לה החתן מרצונו וכנדבת לבו ומנהג מקומו סכום כספי נוסף אשר יקל עליה כלכלית לפתוח פרק חדש בחיה אם וכאשר תיאלץ היא לפתוח פרק שכזה מקפלים בתוכם גם את דאגתם של חכמי ישראל לעתידה הכלכלי של האשה. והנה בנד"ד הסכום אותו כתב הבעל בכתובה הוא 500,000 ל"י, סכום שבשקלים חדשים הוא בערך של 50 ₪ ובהצמדה למדד הוא מגיע לסך של כ 146,000 ₪.

לאור נסיבות תיק זה הבעל הציע להכפיל את סך הכתובה המוצמדת ולהעמידו על 300,000 ₪ כפיצוי לאשה, פיצוי אשר יקל עליה לדאוג לביטחונה הכלכלי.

לאשה קצבת נכות בסך 2,600 ₪ ועיניה נשואות אל דירת הבעל. באחרית הדבר לסיכומיה היא מבקשת את הבעלות על הדירה, בסעיף 8 לסיכומיה היא מציינת כי תוכל להסתפק בזכות המגורים בדירת הבעל עד אחרית ימיה, ובדיון האחרון שהתקיים בפנינו היא הציעה כי הבעל ימשיך לשלם את מזונוותיה עד אחרית ימיה (שורה 23 לפרוטוקול מיום ט' במרחשון התשע"ג 25/10/2012). שווי הדירה הוא כ-800,000 ₪ ודמי השכירות על הדירה הם 3,000 ₪. האשה מתגוררת, בשלב זה, בדירת אחותה אך חוששת שאחותה תפנה אותה ומבקשת להבטיח לעצמה קורת גג.

אחרי בחינת כל הנתונים בתיק נראה לענ"ד שתשלום של מחצית הדירה, שלמעשה הוא תשלום מראש על קרוב לאחת-עשרה שנות שכירות בסך 3,000 ₪ לחודש יש בו בכדי להוות פיצוי הולם המבטיח את עתידה לפרק זמן סביר, ועל כן לו נקבע את הפיצוי בסכום כספי חד-פעמי יש להעמיד את גובה הפיצוי על סך של 400,000 ₪, לחלופין יוכל הבעל על פי הסכמות האשה דלעיל להעניק לאשה כפיצוי את זכות המגורים או את תשלום מזונוותיה עד אחרית ימיה.

סיכום

האשה שלפנינו התמידה ותבעה גירושין במשך שבע-עשרה שנים, ורק משהבעל החל לבקש את הגירושין חזרה בה, תוך שלביה"ד ברור שהיא אינה חוזרת בה מתוך רצון לשלוס-בית (גם אם אין לו סיכוי). למעשה לביה"ד ברור למעלה מכל ספק שאין רוממות השלום בגרוונה, והאשה אף אינה טוענת כך, וכל טענותיה – וב"כ אף אומרת זאת במפורש – לעיכוב הגירושין מתמקדות אך ורק בנושא אחד והוא הפיצוי המגיע לה, לפי דעתה, קודם שתסכים להתגרש.

כאמור לעיל ביה"ד שב על פסיקתו כי בנסיבות מקרה זה האשה זכאית לקבל פיצויים מבעלה, וביה"ד מעמיד את הפיצוי על שלוש החלופות (שלושת המסלולים הוצעו ע"י האשה) דלקמן:

- (א) הבעל ישלם לאשה סכום חד פעמי של 400,000 ₪; לחלופין –
- (ב) הבעל יאפשר לאשה לגור בדירה עד אחרית ימיה; לחלופין –
- (ג) הבעל ימשיך לשלם לאשה את מזונוותיה עד אחרית ימיה.

על הבעל להודיע לביה"ד תוך שלושים יום האם הוא מסכים לפצות את האשה על פי האמור לעיל, וביה"ד ייתן את החלטתו בהתאם לתגובתו ובהתאם לאמור לעיל.

אם לא תתקבל כל תגובה התיק ייסגר בעוד שלושים יום.

ניתן לפרסם פסק דין זה בהשמטת פרטים אישיים.

הרב יהודה יאיר בן מנחם

מצטרפים למסקנות פסק הדין.

הרב יעקב זמיר – ראב"ד

הרב אברהם שינדלר

ניתן ביום כ"א בכסלו התשע"ד (24/11/2013).

הרב יעקב זמיר – ראב"ד

הרב אברהם שינדלר

הרב יהודה יאיר בן מנחם